

Karanko, Kangas ja Ristimäki

11.10.2024

Eduskunta
Puolustusvaliokunta

**PUOLUSTUS- JA ILMAILUTEOLLISUUS PIA RY:N LAUSUNTO AIHEESTA HE 109/2024 VP
HALLITUKSEN ESENTYYS EDUSKUNNALLE VALTION TALOUSARVIOKSI VUODELLE 2025**

Puolustus- ja Ilmailuteollisuus PIA ry kiittää mahdollisuudesta antaa asiantuntijalausuntonsa puolustusvaliokunnalle. Keskitymme lausunnossamme puolustusteollisuuden näkökulmiin. Lausuntomme kattaa kuitenkin puolustus- ja sisäministeriöiden hallinnonalat.

Lausunnossamme haluamme kiinnittää erityistä huomiota:

1. Puolustusteollisuuden entistä tärkeämpi merkitys kokonaisturvallisuuden ja puolustuskyvyn keskeisenä osana tulisi näkyä vahvemmin ja syvällisempi yhteistyö teollisuuden kanssa tulisi sisältyä puolustusministeriön hallinnonalan tulostavoitteisiin.
2. Riittävä resursointi teollisuuden osallistumiseksi kansainväliseen materiaaliyhteistyön (ml. vienninedistäminen ja TKI-yhteistyö).
3. Puolustushallinnon TKI-määrärahojen resursointi ja kohdentaminen.
4. Hankintojen ohjaaminen kotimaahan huoltovarmuussyistä.

1 Puolustusteollisuuden merkitys kokonaisturvallisuudelle ja puolustuskyvylle

Toimintaympäristön kuvauksessa todetaan turvallisuusympäristön muutoksen edellyttävän kykyä toimia kaikissa operatiivisissa toimintaympäristöissä ja siinä korostuvaa valmiutta toimia nopeasti kansallisten kumppaneiden kanssa. Jaamme tämän näkemyksen, mutta kaipaamme kirjausta puolustusteollisuuden kanssa tehtävästä syvällisemmästä yhteistyöstä ja sen kehittämisen tärkeydestä.

Suomen puolustuskykyä ja sotilaallista huoltovarmuutta sekä kokonaisturvallisuutta hyödyntäisi teollisuuden ja puolustushallinnon yhteistyön kehittäminen, jossa mm.:

- lisättäisiin pitkäjänteistä suunnitelmallisuutta vuoropuhelulla,
- kohdistettaisiin kriittisen alan hankinnat kotimaahan ja edellytettäisiin teollista yhteistyötä ulkomailta hankittaviin järjestelmiin,
- resursoitaisiin vahvasti erilaisiin huoltovarmuustoimenpiteisiin ja -toimintaa (kuten koeostoja) laajennettaisiin ja harjoiteltaisiin aikaisempaa enemmän sekä
- Puolustusvoimissa tunnistettaisiin alan viennin ja kansainvälistymisen tuen merkitys sotilaallisen huoltovarmuuden kannalta ja toimittaisiin sen mukaisesti.

Karanko, Kangas ja Ristimäki

11.10.2024

Esitämme, että puolustusministeriön tulostavoitteisiin lisättäisiin:
- Kehittää kotimaisen puolustusteollisuuden ja puolustushallinnon yhteistyötä muuttuneessa toimintaympäristössä.

Esitämme, että Puolustusvoimien tulostavoitteisiin lisättäisiin:
- Läheinen yhteistyö suomalaisen puolustusteollisuuden kanssa puolustusvoimien suorituskykyjen ja sotilaallisen huoltovarmuuden kehittämiseksi ja varmistamiseksi.

Uskomme, että tämän kokonaisuuden lisääminen hallinnonalan tulostavoitteisiin nostaisi sen tärkeyden uudelle tasolle ja tekisi toiminnasta ja sen tuloksista mitattavampaa.

2 Kansainvälisen materiaaliyhteistyön ja vienninedistämisen resursointi

Puolustusministeriön hallinnonalan henkilömäärä nousee noin 170:lla edellisvuodesta. Viittaamme aikaisempien vuosien lausuntoihimme hankintojen toteuttamisen sekä teollisuutta tukevan kansainvälisen puolustusmateriaaliyhteistyön (ml. vienninedistäminen ja TKI- hankkeet) henkilöstöresursoinnista.

Puolustusteollisuus on kasvuala. Puolustusmateriaalin kysyntä on lisääntynyt huomattavasti turvallisuusympäristön muutoksen takia. Suomen Nato-jäsenyys on lisännyt mielenkiintoa suomalaista alan teollisuutta kohtaan merkittävästi. EU on lisäämässä rahoitustaan ja toimiaan puolustusmateriaalialalla. Suomella tulee olla kyky ja resurssi toimia tässä ympäristössä erityisesti nyt, kun kiinnostus suomalaisia tuotteita ja ratkaisuja kohtaan on kasvanut.

Puolustusmateriaalialan kansainvälinen kauppa ja yhteistyö on erittäin poliittista. Hallinnon tukea edellyttävät puolustus-, ilmailu-, avaruus- ja turvallisuustoimialan vienninedistämis-toiminnot voidaan karkeasti jaotella seuraavasti:

- a. markkinoiden tilanteen ymmärrys
- b. ovien avaaminen: vienninedistämismatkat ja -tapahtumat
- c. hallintojen välinen vuoropuhelu, bilateraaliskeskustelut
- d. valtioiden välisen yhteistyön toteuttaminen: tarvittavat maiden väliset sopimusjärjestelyt sekä niiden seuranta ja implementointi
- e. ennakoitava ja pitkäjänteinen vientivalvontapolitiikka
- f. puolustusmateriaalihankintojen teollisen yhteistyön vaatimus
- g. muut hallinnolliset tehtävät

Kansainväliseen TKI-toimintaan liittyy yllä olevien lisäksi:

- h. TKI- ohjelmien sisältöön vaikuttaminen
- i. projektien tuki ja mahdollinen osarahoitus
- j. projektien johtaminen tai niihin osallistuminen

Karanko, Kangas ja Ristimäki

11.10.2024

Tällä hetkellä osa toiminnoista toteutuu osittain Business Finlandin (a ja b), ulkoasiainhallinnon (a, b, c ja e) sekä puolustushallinnon toimenpitein. Valitettavasti (puolustus)hallinnon resurssit ja prosessit tukevat kokonaisuuksia vain pieniltä osin. Toimintaamme kaikilla osa-alueilla tulisi kehittää ja resursoida vahvemmin. PIA tukee jäseniään kaikin mahdollisin tavoin, mutta se ei voi korvata viranomaisten tukea. Tällä hetkellä jääme kilpailijamaistamme jälkeen emmekä kykene osallistumaan kaikkiin teollisuutta kiinnostaviin hankkeisiin tai tarjouskilpailuihin.

Suomen puolustusteollista pohjaa ja sen kansainvälistä verkostoitumista sekä Suomen materiaalista puolustuskykyä voidaan kehittää myös ulkomailta tehtäviin hankintoihin asetettavalla teollisen yhteistyön (IP, Industrial Participation) vaatimuksella. Puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivin soveltamisen jälkeen (2011) Suomi on vaatinut teollista yhteistyötä vain Laivue2020- ja HX- hankkeissa. Sen sijaan muut EU:n jäsenmaat käyttävät vaatimusta laajasti vedoten kansalliseen turvallisuuteen ja puolustusjärjestelmänsä kehittämiseen. Teollisen yhteistyön vaatimusten kasvu on selkeästi nähtävissä Euroopassa. Teollisen yhteistyön vaatimus pakottaa ulkomaisen toimijan verkostoitumaan paikallisen teollisuuden kanssa. Suomella on hyviä kokemuksia vaatimuksesta mm. HX-hankkeessa, jonka IP- vaatimus synnytti liiketoimintaa ja investointeja myös hankkeen hävinneiden ja suomalaisten yritysten kesken.

Valtioiden välinen kauppatapa Government-to-Government (G2G) on yleistynyt viime aikoina. Perinteisen puolustusmateriaalin ohella tapaa on vaadittu myös kyber- ja avaruudellisten kyvykkyyksien kaupassa. G2G- mallissa Suomen valtio toimisi materiaalin myyjänä. Toiminnan kulut katettaisiin myytävän materiaalin myyntihinnassa tai suoraan teollisuuden toimesta. Selvitämme parhaillaan G2G-kauppatapan lainsäädännöllisiä edellytyksiä ja Suomelle toimivaa mallia yhteistyössä puolustushallinnon kanssa.

Suurimmat haasteet ovat:

- (puolustus)hallinnon henkilöstöresurssien ja prosessien riittämättömyys vienti- ja kansainvälistymistoiminnan tukemiseen,
- Valtioiden välisen kauppatapan puute Government-to-Government (G2G) ja
- ulkomaisiin hankintoihin kohdistettavan teollisen yhteistyön vaatimuksen puute.

Esitämme, että

- Puolustushallinnon henkilötyövuosista kohdennetaan kaksi puolustusministeriöön ja kaksi Puolustusvoimiin teollisuuden osallistumista tukevaan EU:n ja Naton tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoimintaan (TKI) sekä viennin ja kansainvälistymisen tukeen.
- Puolustushallinnon tulee kehittää viennin tukielementtejä mukaan lukien täysimääräistä GtoG-kauppamallia.
- Teollisen yhteistyön vaatimuksen käyttöä ulkomailta hankittaviin järjestelmiin lisätään.

Karanko, Kangas ja Ristimäki

11.10.2024

- Suomi ei saa vientilupapolitiikallaan asettaa teollisuuttaan eriarvoiseen asemaan kilpailijoihinsa nähden.

3 Kansainvälinen ja kansallinen tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminta (TKI)

Kotimainen TKI- toiminta

Käytännössä Puolustusvoimien lähtökohtana on ollut hankkia ulkomailta valmista, muiden maiden jo testaamaa materiaalia. Siten Suomi on maksanut toimittajamaiden TKI- panostuksen osana hankintahintaa. Tämä ei ole kehittänyt maahamme kulttuuria, jossa kehittäisimme puolustusmateriaalia. Tuotekehityksestä vastaavat lähinnä yritykset omalla riskirahoituksellaan, mikä on selkeä poikkeus suurten toimittajamaiden tilanteesta. Tämä näkyy mm. PIA:n jäsenten vahvana TKI- panostuksesta. Se on yli 15 % jäsenyritystemme liikevaihdosta. Luku on korkeampi kuin alalla EU:ssa keskimäärin.

Puolustusministeriölle esitetään talousarvioesityksessä noin miljoonan euron määrärahaa tutkimus- ja selvitystoimintaan. Tällä rahalla ei nykyisellään kehitetä materiaalista suorituskyyä, mitä kuitenkin pidämme välttämättömänä. Olemme peräänkuuluttaneet puolustusministeriölle pientä, 1 – 3 miljoonan euron määrärahaa, jota voitaisiin ketterästi käyttää kansainvälisen yhteistyön ja viennin edellyttämän kehittämistoiminnan rahoittamiseksi. Tällainen yksittäisiin projekteihin sitomaton määräraha on tarpeellinen myös pikaisesti eteen tulevien yhteishankkeiden mahdollistamiseksi.

Puolustusvoimille esitetään materiaalihankintamomentille (27.10.18) noin 10,2 miljoonan euron määrärahaa *hankintoihin* välittömästi liittyvään tutkimus- ja kehittämistoimintaan. Tämä toiminta tai rahoituksen koko eivät tue uusien suorituskyyjen kehittämistä kotimaassa tai suomalaisen teollisuuden osallistumista kansainvälisiin tutkimus- ja kehityshankkeisiin.

Alan yritykset ovat hakeneet myös Business Finlandin rahoitusta erilaisille TKI- projekteilleen. Rahoituksen saaminen on parantunut aikaisemmasta, vaikka haasteita voi vielä olla erityisesti kineettisten järjestelmien suhteen. Näkemyksemme on, että puolustussektorin TKI-toiminta tulee olla osana kaikkea Suomen TKI-toimintaa ja -politiikkaa samoilla ehdoilla kuin ns. siviiliteknologioidenkin kehittäminen.

EU:n ohjelmat

EU:n puolustusrahasto (European Defence Fund, EDF) on puolustusmateriaalialan tutkimus- ja kehitysohjelma. Se koostuu kilpailullisista hauista ja vuosittaisesta työohjelmasta, johon jäsenmaat esittävät niitä kiinnostavia projekteja. EDF:n lisäksi

Karanko, Kangas ja Ristimäki

11.10.2024

puolustuksen kyvykkyyksiä rahoitetaan kaksikäyttötuotteina mm. Horizon Europe-ohjelmasta.

EDF poikkeaa muista EU:n TKI- ohjelmista siinä, että kehitysvaiheen projekteilla tulee olla osallistuvien jäsenvaltion tuki ja niiden ”aikomus hankkia” kehitettävää tuotetta. EDF- rahoitus ei kata koko projektin kuluja vaan osallistuvien valtioiden ja yritysten on katettava kuluista osa.

EDF ja EU:n aloitteet kattavat materiaalin elinkaaren tutkimuksesta hankintoihin. EDF- projekteilla jaetaan tulevaisuuden eurooppalaiset markkinat edellä mainitun hankinta-aikomuksen takia. Komissio on ohjaamassa yhteishankintojen tukea EDF- hankkeissa kehitetyille suorituskyvyille. Siten on ensiarvoisen tärkeää, että suomalainen teollisuus osallistuu hankkeisiin laajamittaisesti.

Näin on tapahtunutkin ja suomalaiset yritykset ovat olleet aktiivisia EDF- hauissa. Haasteeksi on nousemassa puolustushallinnon henkilöstöresurssien sekä TKI- määrärahojen niukkuus. Projektit ja niiden tuki edellyttävät hallinnon valmisteluresursseja usein kiireelliselläkin aikataululla.

4 Tarvittavat resurssit

Puolustusministeriön hallinnonalalle esitetään yhteensä noin 6 305 miljoonaa euroa, mikä on noin 332 miljoonan euron lisäys edellisvuoden varsinaiseen talousarvioon. Lisäyksellä vastataan turvallisuusympäristömme muutokseen, Nato-jäsenyyteen ja katetaan monitoimihävittäjähankinnan kustannuksia. Pidämme tärkeänä, että puolustusministeriön hallinnonalan talousarvioesitys hyväksytään esitetyllä tasolla.

Kansainvälinen materiaaliyhteistyö edellyttää riittäviä henkilöresursseja hallintoon. Kuten muissa lausunnoissamme olemme esittäneet, tulisi puolustusministeriöön ja puolustusvoimiin molempiin kohdentaa kaksi henkilötyövuotta teollisuuden uudistumista ja osaamista tukevaan EU:n ja Naton tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoimintaan (TKI) sekä viennin ja kansainvälistymisen tukeen.

Lisäksi tarvitaan riittävä panostus kotimaiseen ja kansainväliseen puolustuskykyä tukevaan TKI-toimintaan. Toistamme jo useampana vuotena esittämämme näkemyksemme siitä, että puolustushallinnon TKI-projekteihin suunnatun määrärahatason tulisi olla noin 40 miljoonaa euroa vuosittain ja se tulee olla puolustushallinnon talousarvioesityksessä kohdistettuna, jotta sen käyttöä voidaan läpinäkyvimmin seurata. Myös puolustusministeriölle tulisi korvamerkitä 1–3 miljoonan euron vuosittainen määräraha, jota käytettäisiin ketterästi kansainvälisen yhteistyön ja viennin edellyttämän yritysten kehittämis- ja innovaatiotoiminnan tukemiseksi.

Karanko, Kangas ja Ristimäki

11.10.2024

5 Hankintojen ohjaaminen kotimaahan

Puolustusmateriaalihankintoihin (27.10.18) sisältyy 1,5 miljardin euron määräraha, joka käytetään pääosin puolustuskyvyn materiaaliseen vahvistamiseen. Pidämme hyvänä sitä, että määrärahaa saa käyttää myös kotimaisen puolustusteollisuuden toiminnan tehostamiseen. Viittaamme tässä esitykseemme koskien hallinnonalan tulostavoitteita ja toiminnan mitattavuutta.

Korostamme, että varautuminen, valmius sekä uusien teknologioiden hyödyntäminen korostuvat myös puolustusvoimia tukevassa suomalaisessa teollisuudessa. Yritykset ovat kehittäneet ja kehittävät kykyjään ja valmiuttaan jatkuvasti, jotta ne suoriutuvat niille määritellyistä tehtävistä kaikissa turvallisuustilanteissa. Tämän tulisi näkyä myös hallinnonalan hanke- ja hankintatoiminnassa.

Valtioneuvoston periaatepäätös (2016) Suomen puolustuksen teollisen ja teknologisen perustan turvaamisesta määrittelee kansallisen turvallisuuden kannalta kriittiset suorituskyvyt ja niitä tukevat teknologiat. Valtioneuvoston huoltovarmuuspäätöksen (2018) mukaisesti kriittisten alueiden hankinnat tulisi suunnata kotimaahan. Päätökset ovat edelleen voimassa ja Eduskunnalle syksyllä esiteltävä uusi Huoltovarmuusselonteko toistaa samaa henkeä.

Jos talousarvioesityksessä esitettyjen kehittämisohjelmien hankintoja ohjattaisiin kotimaahan tehtyjen päätösten mukaisesti, näemme suomalaiselle teollisuudelle mahdollisuuksia ennen kaikkea:

- johtamisen, - tiedustelun ja valvonnan hankkeissa,
- kyberpuolustuksen kehittämisessä,
- erikoisjoukkojen järjestelmissä,
- turvallisuusvalvontatekniikassa,
- taistelijan järjestelmissä,
- ampumatarvikkeiden hankinnoissa,
- maavoimien liikkuvuuden ja tulenkäytön hankkeissa,
- pioneeri- ja suojeluvälineiden kehittämisessä,
- meripuolustuksen kehittämisohjelmassa, sekä
- eri järjestelmien integraatiossa ja elinkaaren aikaisessa ylläpidossa.

Huoltovarmuussyistä kriittisten alueiden hankinnat tulisi suunnata kotimaahan tehtyjen päätösten ja linjausten mukaisesti. Teollisen yhteistyön vaatimuksen käyttöä ulkomailta hankittaviin järjestelmiin on lisättävä.

Sisäministeriön hallinnonalan hankinnat

Karanko, Kangas ja Ristimäki

11.10.2024

Sisäministeriön hallinnonalalla PIA:n jäsenistöä kiinnostaa erityisesti eri turvallisuusviranomaisten materiaalihankinnat. Pidämme tärkeänä, että talousarvioesitys hyväksytään näiltä osin esitetyllä tavalla.

Vuoden 2025 talousarvioesityksessä suurimmat erät kohdistuvat Rajavartiolaitoksen momentille 26.20.70 ulkovartiolaivojen hankintaan. Suunnitelmiin sisältyy järjestelmiä, jotka on puolustusministeriön hallinnonalan toimesta esitetty kriittisiksi huoltovarmuuden ja teollisuuden osaamisen säilymisen kannalta. Tällaiset hankinnat tulee kohdistaa Suomessa toimivaan teollisuuteen.

Yhteenveto

Yhteenvetona esitämme, että

1. puolustusministeriön hallinnonalan talousarvioesitys ja sisäministeriön hallinnonalan turvallisuusviranomaisten materiaalihankintojen määrärahat hyväksytään esitetyllä tasolla.
2. puolustusministeriön tulostavoitteisiin lisättäisiin:
- *Kehittää kotimaisen puolustusteollisuuden ja puolustushallinnon yhteistyötä muuttuneessa toimintaympäristössä.*
3. Puolustusvoimien tulostavoitteisiin lisättäisiin:
- *Läheinen yhteistyö suomalaisen puolustusteollisuuden kanssa puolustusvoimien suorituskykyjen ja sotilaallisen huoltovarmuuden kehittämiseksi ja varmistamiseksi.*
4. Puolustushallinnon henkilötyövuosista kohdennetaan kaksi puolustusministeriöön ja kaksi Puolustusvoimiin teollisuuden osallistumista tukevaan EU:n ja Naton tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoimintaan (TKI) sekä viennin ja kansainvälistymisen tukeen.
5. Puolustushallinnon tulee kehittää viennin tukielementtejä mukaan lukien täysimääräistä GtoG-kaupparamallia.
6. Teollisen yhteistyön vaatimuksen käyttöä ulkomailta hankittaviin järjestelmiin lisätään.
7. Suomi ei saa vientilupapolitiikallaan asettaa teollisuuttaan eriarvoiseen asemaan kilpailijoihinsa nähden.
8. Puolustushallinnon TKI-projektitoiminnan määrärahataso nostetaan 40 milj. euroon vuosittain, ja se kohdennetaan talousarvioesityksessä, jotta sen käyttöä voidaan läpinäkyvimmin seurata.
9. puolustusministeriölle korvamerkitään 1 – 3 miljoonan euron vuosittainen määrärahaa, jota käytettäisiin ketterästi kansainvälisen yhteistyön ja viennin edellyttämän yritysten kehittämis- ja innovaatiotoiminnan tukemiseksi.
10. Kriittisien alueiden hankinnat tulee ohjata kotimaahan